

Avrupa Taslak Anayasa Metnine Hazır mı?

Avrupa Birliği üyelerinden İspanya referandum ile, Yunanistan, Litvanya, Macaristan, Slovenya ve Danimarka ise meclis kararı ile taslak anayasayı onayladılar. Taslak Avrupa Anayasası'nın yürürlüğe girebilmesi için AB ülkelerinin hepsinin onaylaması gerekiyor; 6. maddenin 447. fıkrasında da bu durum açıkça ifade ediliyor.

29 Mayıs 2005 Referandumunda, Fransızların yüzde 54.87'si "hayır", yüzde 45.13'ü "evet" oyu kullandı. Fransa'nın "hayır" tepkisi Avrupa'da çarpıcı bir reaksiyon yarattı. Karar Chirac'ın dediği gibi Fransa'nın Avrupa'daki çıkarlarını zora sokabilir. Avrupa kamuoyu Fransa'nın bu kararını eleştirerek Avrupa ile ilgili kararlarda ilerideki dönemde Fransa'yı ayrı bir yere oturtmak gerektiği görüşünü dile getiriyor.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransız Dışişleri Bakanı Schuman'nın girişimiyle Avrupa'yı Birliğe dönüştüren adımlar şimdilik halkı tarafından sekteye uğradı; üstelik 2002 yılında biraraya getirilen Avrupa Anayasa'sının hazırlık Komitesine eski Fransız Devlet Başkanı Giscard d'Estaing başkanlık etmesine rağmen.

Fransa'dan yayılan "hayır" dalgasının etkisinde, 1 Haziran 2005 Çarşamba günü Hollanda'da yapılan oylama sonucunda %62 oranında Taslak Anayasa'ya "hayır" çıkarken; "evet" diyenlerin oranı %32'de kaldı. Her ne kadar Avrupa basını referandumun parlamento için bağlayıcı niteliği olmadığını altını çizse de; Hollanda'da "hayır" diyenlerin oranın çok yüksek olması Parlamento tarafından dikkate alınacak yorumları yapıldı.

Taslak Anayasa metninde göze çarpan bazı maddeler şöyle sıralanabilir¹; AB yeni Anayasa ile tüzel kişilik kazanıyor. Üyelerin göçmenlik ve adalet konularında Birliğin yetkin olacağı ve uluslararası anlaşmalara taraf olabileceği anlamı taşıyor. 25 üye ülkenin temsilcilerinden oluşan Avrupa Komisyonu'nun sayısının 18 veya 19'a düşülmesi planlanıyor. Bu durumun temsilcisi olmayan ülkeler için rahatsızlık yaratma sorunu söz konusu. AB içinde altı ay süren ülke Başkanlığı sisteminin yerini de Avrupa Konseyi tarafından seçilen ve Parlamento tarafından onaylanan ikibuçuk yıl devam etmesi planlanan bir "Cumhurbaşkanlığı" sisteminin alması tasarlanıyor. Oybirliği ilkesi yerini "nitelikli çoğunluğa" na bırakırken; taslak Anayasa metnine göre Avrupa Parlamentosu'nun yeni yapısı halklar tarafından seçilen milletvekillerinden meydana geliyor ve alınacak kararlarda Bakanlar Konseyi ile yetki paylaşımını mümkün kılıyor.

¹ BATUK Deniz, CNN Türk, "Avrupa Anayasası'nın incelikleri", http://www.cnntrk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=473&haberid=57727, 12 Ocak 2005

Fransa'dan çıkan Anayasa'ya "hayır" kararı Avrupa projesinin gelişmesiyle ilgili kaygılar, sorunlar ve güçlü beklentiler olduğunu ortaya koyar nitelikteydi. Avrupa Birliği'nde Almanya ve Fransa AB'nin motorunu oluşturan iki ülke olduğu varsayıldığında; Birliğin kuruluşundan bu yana Almanya ekonomik konularda AB'ye yön verirken, Fransa da dış politika ve siyasi alanda yol gösterici oldu. Örneğin, Fransa tarafından reddedilen Avrupa ordusu sistemi, "Avrupa Savunma Birliği", 1954 yılından bu yana rafta bekliyor.²

Fransızlar neden "hayır" diyor?

Taslak Anayasa'ya "hayır" diyen Fransızların ilk kaygısının AB'nin genişlemesine gösterilen bir tepkiden çok iç politikalara yönelik bir tepki olarak değerlendirmek mümkün. Chirac hükümetinin ekonomik ve sosyal reformlar konusunda yetersiz kaldığını düşünen seçmenler Avrupa'nın Pazar egemenliğine dayalı vizyonunu paşlamadıklarını dile getiriyorlar.³

Fransa ve Almanya son on yıldır beklenen büyüme oranından daha düşük bir trend seyrediyor. Bunun sonucu olarak da Avrupa Anayasası'nda öngörülen ekonomik şartların sağlanması zorlaşıyor. Üstüne üstlük kronik işsizlik ve göçmen ucuz işgücü de eklenince Fransızların aşırı milliyetçi söylemleri gündemde yerini buluyor. Aslında Fransızlar da Amerikalılar kadar üretken bir toplum; ancak sadece haftada 35 saat çalıştıkları ve yılda altı hafta izin kullandıkları için verimlilikleri düşük.⁴ Fransızların temel tepki odaklarından biri onların yerini almaya hazır haftada 57 saat çalışıp (sanayi sektöründe) sesi çıkmayacak geniş bir nüfusun olması.

Avrupa Birliği'nin bütçesi kısıtlı, son genişlemeden sonra üyelerin pastadan gelen payları giderek azalıyor. 2004 yılı bütçesinin yaklaşık 109 milyon Euro'luk kısmını taahhüt edilen ödenekler oluştururken; 97,5 milyon Euro'su zorunlu ödemelere tahsis edildi.⁵

AB artık ekonomik istikrar modeli olmaktan çok siyasi bir kurum kimliğine bürünüyor. Burada Fransa'yı rahatsız eden başlıca unsur Brüksel'deki teknokratların üye ülkeler adına karar verebilme serbestisi. Avrupa taslak Anayasasına göre AB'nin kararlarını tek bir ülkenin veya az sayıdaki ülkelerin bloke edebilmesi zorlaştırıyor. Fransa'nın bu argümanla ortaya çıkması AB içinde kendi konumunu diğer ülkelerden daha farklı görüyor olması.

² GÖNEN Emre, NTVMSNBC Defne Sarısoy Cop, "Fransa hayır derse AB Krize girer", <http://www.ntvmsnbc.com/news/323094.asp#BODY> 10 Mayıs 2005

³ HENLEY Jon, The Guardian, "French opposition to EU constitution hits new high", http://www.guardian.co.uk/eu/story/0,7369,1468613,00.html#article_continue, 23 Nisan 2005

⁴ Radikal Dış Haber, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=147462&tarih=24/03/2005>, 24 Mart 2005

⁵ Avrupa Komisyonu resmi websitesi, Bütçe, http://europa.eu.int/comm/budget/faq/index_en.htm, Haziran 2005

Fransa genel itibari ile muhafazakar ve devletçi bir yapıya sahip; gitgide yaşlanan bir nüfusu oluşu da ülkenin dinamiğini olumsuz etkiliyor. Referandumdan çıkan “hayır” aslında Fransa’da oluşacak herhangi değişime hayır anlamını taşıyor.

Türkiye’nin üyeliğinin Fransa ve Hollanda ‘daki Anayasa oylamasında etkisi yok değil tabii ki. Avrupa’nın en liberal ülkesi olarak anılan Hollanda’nın kaygıları ekonomik sıkıntıların ötesinde İslam’ı radikal bir tehdit olarak algılayan önyargılar. 2 Kasım 2004’te sinemacı Theo Van Gogh’un Fas kökenli biri tarafından cinayete kurban gitmesinin ardından ülkede Müslüman kuruluşlara saldırılar düzenlendi. Son dönemdeki istatistiklere göre Hollanda 1960’lardan beri ilk defa dışarıya göç veren bir ülke haline geldi.⁶

Komisyon sözcüsü Le Bail’in de değindiği gibi Türkiye, Fransa’nın referandumundan bu aşamada direkt olarak etkilenen bir kanat değil. Türkiye Avrupa Konseyi’nde alınan kararlara uyduğu sürece üyelik müzakereleri planlandığı şekilde devam edecek. 30 Mayıs 2005 tarihinde Fransa’daki oylama sonucunu takiben İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’ndaki dalgasız seyir bu durumu onaylar nitelikteydi.

Avrupa’nın Türkiye ile sıkı bağlarının temeli 1952’de Türkiye’nin NATO’ya üyeliği ile başlayarak Ankara Antlaşması (1963) ile sağlamlaştı. 1995’teki Gümrük Birliği’ne üyeliği takip eden 1999’daki Katılım Ortaklığı Belgesi ve son olarak geçtiğimiz yıl Aralık Zirvesi’nden çıkan üyelik müzakerelerine başlama kararı ile kararlılığını ortaya koydu. Şimdi Avrupa’dan çıkan çatlak sesler bu ilişkiyi zedelemek için yeterli değil.

Avrupa Bakanlar Konseyi 16-17 Haziran 2005 tarihlerinde Brüksel’de toplanarak taslak Anayasa için onay sürecini ele alarak değerlendirecek.

Fransa’daki Anayasa oylamasından sonra Cumhurbaşkanı Chirac, Jean–Pierre Raffarin’nin yerine yeni Başbakanın Dominique de Villepin olarak onayladığını açıkladı.⁷ 2002 – 2004 yıllarında Fransız İçişleri Bakanı olan Muhalefet Partisi lideri Nicolas Sarkozy Fransa’nın ulusal birliği adına Chirac hükümetinde ikinci adam olarak yer alacak. Macaristan’dan gelen göçmen bir ailenin oğlu olan Sarkozy’nin anne tarafı Yahudi Yunan asıllı olmasına rağmen İçişleri Bakanlığı döneminde göçmenlik ve suç konularındaki sert politikaları ile öne çıktı.⁸

Avrupa’nın çehresi bu yeni dalga ile Almanya’da da değişiyor. Almanya’nın Kuzey Rhin-Westphalia eyaletinde 39 yıl sonra ilk defa seçimleri kaybeden Sosyal Demokrat Parti,

⁶ Yeni Şafak, <http://www.yenisafak.com.tr/diziler/hollanda/>, 24 Ocak 2005

⁷ VUCHEVA Elitsa, EU Observer, “Chirac calls for national unity”, <http://www.euobserver.com/?sid=9&aid=19219>, 1 Haziran 2005

⁸ WYATT Caroline, BBC News, “Profile: Nicolas Sarkozy”, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3673102.stm>, 28 Kasım 2004

Eylül 2005'te Almanya'yı seçime götürüyor.⁹ İktidara talip olan Hristiyan Demokratların lideri Angela Merkel, Türkiye'nin AB'ye üyeliğine karşı olmakla tanınıyor. Merkel, Katolik köklere dayalı Batı Alman erkeklerinin egemen olduğu Hristiyan Demokrat (HD) partisinin Doğu Almanya kökenli, Protestan, dul kadın lideri.¹⁰ Tam Hristiyan Demokrat profiline uymasa da partililer ona 2000 yılında partinin başına geçtiği ve skandalların ortasında partiyi düze çıkararak bir arada tuttuğu için saygı duyuyor ve ona minnet borcunu ödüyor.

Fransız Sarkozy ile Alman Merkel'in savunduğu Türkiye'nin üyelik yerine alternatif bir bağ ile Avrupa Birliği'nin yanında yer almasına yönelik. Ancak bu çabalar AB için de ideal bir seçenek olarak görünmüyor.

Avrupa için Türkiye'nin Birlik içinde Yer Alması Şart

Genel önyargı olarak Avrupa'da istenmeyen ülke ilan edilmek Türkiye'nin üyelik motivasyonunu olumsuz etkiliyor. Bu durumda Türkiye'deki bazı kesimler çizilen hedefi Birlik üyeliğinin ötesinde "AB standartları" olarak açıkça ortaya koyulması gerektiği görüşünü paylaşıyor. Bu şekilde Türkiye'nin Avrupa'daki polemiklerin hedefi olmaktan çıkacağını düşünüyorlar. Ancak, Türkiye'nin AB'ye üyelik perspektifinden uzaklaşması, Birliğin kıtaya yayılmış heterojen bir yapıya sahip çok uluslu, çok dinli, Avrupa değerlerini taşıyan geniş perspektifli vizyonunu kaybetmesi anlamını taşıyacaktır.

Türkiye'nin AB içindeki yeri 11 Eylül'den sonra meydana gelen Batı ile İslam dünyası arasındaki uluslararası sistemindeki kutuplaşmayı kaynaştırmak adına büyük önem taşıyor. Enerji kaynakları açısından Orta Doğu'ya bağımlı olan Avrupa uyumlu bir bölge politikası izlemeye gayret ediyor. Uluslararası Enerji Ajansı'nın verilerine göre 2000 ile 2010 arasında AB'nin petrol ihtiyacı her yıl yılda % 2,9 oranında artış göstereceği tahmin ediliyor.¹¹ Türkiye de Avrupa'nın potansiyel ithalat yolunda yer alıyor. Türkiye'yi içine alan Birliğin bu anlamda İslam dünyası ile işbirliği olanaklarını geliştirebilir ve kendi etik değerlerini farklı kültürlerle taşıma olanağı bulabilir.¹² Ayrıca, Türkiye'nin parçası olduğu bir Avrupa Birliği Orta Doğu, Balkanlar ve Asya ile ilgili dış politika ve güvenlik konularında bölgesel aktör olmanın ötesinde sınır aşırı etkiye sahip olacaktır.

⁹ KALEAĞASI Bahadır, AB Haber, <http://www.abhaber.com/bahadirkale/bahadirkale0139.asp>, 1 Haziran 2005

¹⁰ Deutsche Welle, "A Madam Chacellor for Germany?" <http://www.dw-world.de/dw/article/0,1564,1593612,00.html>, 24 Mayıs 2005

¹¹ ROBERTS John, CEPS Turkey in Europe Monitor, "The Turkish Gate: Energy Transit and Security Issues", Kasım 2004

¹² ERALP Atila, Middle East Technical University, "Turkey and the Enlargement process of the European Union", Mayıs 2005

Avrupa'nın önündeki en büyük sorunlardan biri giderek yaşlanan ve verimsizleşen bir topluma dönüşmesidir. İlerleyen teknolojinin yaygınlaşması ve Avrupa'ya gelen iç göçler AB'yi tatmin edebilecek insan gücünü seviyenin çok altındadır. Bu boşluğu Türkiye'nin genç işgücü nüfusu kalifiye olarak yönlendirildiği takdirde doldurabilecek kapasiteye sahiptir.

Türkiye'deki çalışabilir nüfus bir kuşak daha % 1 oranından daha fazla artmaya devam ederken; çoğu Orta Avrupa ülkesinde son 30 yıldır çok yavaş büyüyen Avrupa nüfusu giderek atıllaşmaktadır.¹³ Bu zaman içerisinde nüfusunu ikiye katlayan Türkiye'nin demografik olarak dinamizmi açıktır.

Tablo 1¹⁴

Yaşlanma Oranı
Avrupa'da,
çalışamayan
nüfusun
(60 veya 65)
üzeri çalışabilen
nüfusa
(15 – 64 arası
veya 20 – 59)
oranını
göstermektedir.

	1995	2000	2010	2020	2050
AB (15 ülke)	23.0	24.1	27.0	31.7	47.2
Belçika	23.8	25.4	26.9	32.6	43.5
Danimarka	22.7	22.1	24.3	30.1	37.7
Almanya	22.5	23.3	29.2	31.9	46.8
Yunanistan	22.8	25.5	29.3	32.3	48.0
İspanya	22.2	24.4	26.5	29.8	56.5
Fransa	22.9	24.3	25.5	32.6	46.4
İrlanda	18.0	17.4	18.5	24.5	43.6
İtalya	24.0	26.5	31.0	35.5	55.7
Lüksemburg	20.6	21.5	23.5	27.9	37.8
Hollanda	19.3	20.1	22.5	29.8	40.7
Avusturya	22.4	22.6	25.6	28.5	44.3
Portekiz	21.4	22.5	24.3	27.3	44.0
Finlandiya	21.1	21.9	24.7	35.0	42.1
İsviçre	27.4	26.8	27.9	33.4	37.9
İngiltere	24.3	24.0	24.7	29.8	42.8
Türkiye¹⁵	8	9	10	12	29

Kaynak: Eurostat _ Aging Society

13 GROS Daniel, CEPs Policy Brief No: 69 sayfa 1, "Economic Aspects Turkey's Quest for EU Membership", Nisan 2005

¹⁴ AB ülkeleri ve aday ülkelerin istatistiklerinin yer aldığı Eurostat, Eurostat aging society indicator http://epp.eurostat.ec.eu.int/portal/page?_pageid=1996_39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=sdi_as&root=sdi_as/sdi_as/sdi_as1000

¹⁵ Türkiye verileri SSK Sosyal Güvenlik Üzerine Raporundan alınmıştır, 2005

Avrupa Komisyonu'nun 2004 yılında yayınladığı "Etki Analizi Raporu"na göre 2016 yılında Türkiye'nin işçilerin serbest dolaşımından yararlandığı varsayıldığında 2030 yılına kadar Türkiye'den AB-15 ülkelerine 0,5 milyon ile 4,4 milyon arasında göç verebileceği tahmin edilmektedir. 2004 yılının Ekim ayında Boğaziçi Üniversitesi tarafından yayımlanan bir çalışma Türkiye'nin üyelik hedefinden sapması durumunda yasal engellere rağmen Türkiye'den Avrupa'ya göç oranının artacağını ve göç edeceklerin de Avrupa toplumu ile uyum sorunu yaşayarak AB'nin ihtiyaç duyduğu çalışan profiline uymayacağı savını ortaya koymaktadır.¹⁶ İspanya, Yunanistan ve Portekiz örnekleri ile Türkiye'deki göç alışkanlıkları dikkate alınarak yapılan incelemede elde edilen bu rakamlara göre iyimser bir yaklaşımla, Türkiye istikrarlı bir büyüme oranı izlediği takdirde ve 2015 yılında da işçiler serbest dolaşım hakkı kazandığında AB-15 ülkelere yaklaşık 1 veya 2 milyon net göç vereceğini öngörülmektedir.¹⁷ Genç nüfusun yaşlı nüfusa oranla daha çok göç etme eğilimde olduğu gerçeği de dikkate alınmalıdır. Bu veriler genel önyargının aksine Avrupa'nın Türkiye'yi Birliğin içinde sindirebildiği gibi işgücü verimini arttırabilme potansiyeline de işaret etmektedir.

Avrupa Birliği Mayıs 2004 genişlemesinde toplam 75 milyon nüfuslu 10 ülkeyi bünyesine alarak toplam nüfusunu 450 milyona çıkardı. Gümrük Birliği üyesi olan Türkiye'nin tek başına sağladığı pazar payı, Birliğe yeni giren son on ülkenin potansiyeline denktir.

Türkiye 2001 krizinin ardından kapsamlı bir ekonomik ve sosyal reform programları uygulamaya başlamıştır. Türkiye serbest ticaret bölgeleri olan, mali kanunlarını yabancı yatırımları kolaylaştırmak için yeniden düzenleyen serbest piyasa ekonomisinin kurallarına uyum sağlamış dinamik bir piyasaya sahiptir.¹⁸ Kamu yönetimi reformu ve banka sektörü reformlarını uygulamaya başlaması ile yapısal dönüşüm sürecine girmiş durumdadır. 2001 yılında uygulamaya sokulan ekonomik program Türkiye'deki verimlilik oranının 2002 yılından itibaren beklenen oranın üzerinde yükseliş göstermektedir.¹⁹

Türkiye kilitlendiği hedeften en yüksek faydayı elde edebilmesi ve Birliğin beklentilerine cevap verebilmesi sağlıklı bir iktisadi ve sosyal politikalar programı çizmesine

¹⁶ ERZAN Refik, KUZUBAŞ Umut, YILDIZ Nilüfer, CEPs Turkey in Monitor No.12, "Growth and Immigration Scenarios: Turkey-EU", Aralık 2004

¹⁷ ERZAN Refik, KUZUBAŞ Umut, YILDIZ Nilüfer, CEPs Turkey in Monitor No.12, "Growth and Immigration Scenarios: Turkey-EU", Aralık 2004

¹⁸ PARAIPAN Manuela, Journal of Foreign Policy in Moldova, "Turkey Dares the EU", http://www.eurojournal.org/more.php?id=163_0_1_0_M, Kasım 2004

¹⁹ SAK Güven, Sunum Dünya Bankası Toplantısı "Sustaining Reform Program in Turkey: Inherent Risks and Policy Priorities", Tepav | EPRI, 2 Haziran 2005

bağlıdır. Güven Sak, hazırladığı “IMF artı” notunda Türkiye’deki istikrar ortamının sürdürülebilirliği ile büyümenin doğru orantılı olduğunu altını çizmiştir.²⁰

Türkiye’nin vasıflı işgücü eğiterek istihdam sağlanabilecek iş sahalarına yönlendirmesi içinde bulunduğu geçiş döneminde izleyebileceği akılcı politikalarındandır. Can Fuat Gürlesel’in yaptığı araştırmalar 15 yıl sonra açılacak iş olanaklarının % 60’dan fazlasının hizmet sektöründe olacağı sonucuna varmaktadır.²¹ Hizmet sektöründe açılacak yeni fırsatlar bu anlamada Türkiye’nin istikrar politikasında önemli bir yere oturacaktır. İstikrarın bir diğer olmazsa olmazı da mesleki eğitimle birlikte yeni teknoloji transferinin gerçekleştirilmesidir. Ülkede istikrar ortamının sağlanması ve güvenilebilir bir pazara dönüşmesi yabancı yatırımcılar için de cazip koşulları sağlayacaktır.

²⁰ SAK Güven, “IMF +”, Tepav | EPRI, Nisan 2005

²¹ ERÇEL Gazi, Sabah Gazetesi, “İstihdam Dostu Büyüme, <http://www.sabah.com.tr/2005/01/14/yaz1350-30-128.html>, 14 Ocak 2005